

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 384
כסלו תשפ"ד

בפנ"ע, נחשב שהעמוד תלוי בגובה ג' מהקרקע [שלמטה, שרק היא נחשבת קרקע של רשות], ואינו כשר.

הפתרון לכך הוא ליצור בגובה הסלע שטח ד' על ד' טפחים, ואז העמוד גם יחזיק טוב וגם אינו תלוי. [אמנם יש מחמירים בזה שקרקע גבוהה אינה קרקע של הפתח, אבל בחזו"א מבואר שהתיר באופן זה].

ג. באופן שהסלעים גבוהים י' טפחים [לשיעור רח"נ היינו 800 ס"מ] יש בעיה גם אם הם רחבים ד' טפחים, כי אז העמוד נמצא כביכול ברשות אחרת, [ואם לא בכל הצדדים של הסלעים יש גובה י' אלא רק בצד שבו עובר החוט, אינם נחשבים רשות אחרת, אבל יש בעיה עכ"פ של מחיצה תחת צורת הפתח].

הפתרון למקרים אלו, כיון שאי אפשר להעמיד את העמוד בלי הסלעים, לכן יש להוסיף עוד סלעים נמוכים יותר מסביב, ולעשותם בצורה מדורגת שלא יחשבו תל המתלקט, כגון להוסיף סלעים בגובה חמשה

טפחים, ובתנאי שיהיה עליהם שטח ברוחב ד' על ד' טפחים, וע"ז אין לסלעים גובה י' טפחים ברצף, ואינם נחשבים מחיצה תחת צוה"פ.

ד. יש עוד נושא של פתחי שימאי, למי שרוצה להגדיר את הסלעים כחלק מהעמוד, בשביל שייחשב שהעמוד מתחיל מהקרקע, או רוצה שהסלעים יחשבו לחי' כיון שבדרך כלל הסלעים אינם מסותתים ישר, ויש בהם בליטות ושקעים, נחשבים לפתחי שימאי [פתח שומם שאינו מתוקן כדרך הפתחים], ואין להכשיר אותם לצורת הפתח, וכמ"ש במק"א.

עירוב בשטח שנעשה ע"י צוה"פ פסול מדין בקעה

בימים אלה הרבה מהעוסקים בעירובים מקבלים שאלות מחיילים שעושים עירובים בשטחים פתוחים שהם מתמקמים בהם בכל אזורי הדרום והצפון, ויש בכל זה בעיה הלכתית קשה, שהרי כותב השו"ע (סי' ש"ב ס"ז) שאמנם אפשר לעשות עירוב שרובו או ולו על ידי צורת הפתח ללא מחיצות, [ומעיקר הדין לא נפסק כדעת הרמב"ם שסובר שצריך שרוב ההיקף יהיה ע"י מחיצות ממש (משנ"ב ס"ק נ"ט)], אבל בבקעה לא מועיל לעשות עירוב שכולו ע"י צורות הפתח, אלא אם כן העומד מרובה על הפרוץ. מבואר בשו"ע שבעשיית עירוב בשטח הפתוח, חייבים מעיקר הדין לעשות רוב מחיצות, ואין אפשרות לעשות רק עם עמודים וחוטים.

יש מקומות שהחייילים עשו לעצמם תלולית חול גבוהה כדי להסתיר את מיקומם מחזית האויב, ובהם היה ניתן להשתמש בתל המתלקט למחיצה, ובאופנים אלו אפשר להשלים את המיעוט ע"י צורת הפתח. כמו כן יש מקרים שהשתכנו בשני אוהלים סמוכים, או במיגונות עם שטח קטן לפניו, ובאופנים אלו יש עוד אפשרות של היתר, אם אורך הצורות הפתח פחות מ"י אמות, לדעת המשנ"ב (בה"ל שם ד"ה אבל) הרי זה כשר גם בבקעה, אך לדעת החזו"א (סי' ע' ס"ק י"א) אינו מועיל. [ומבואר במשנ"ב (ס"ר שמו"ב בה"ל) שאם הצוה"פ של שני צדדים היא פחות מ"י אמות, והצד השלישי הוא קיר המיגונות, אפשר בצד הרביעי לעשות צוה"פ גם יותר מ"י אמות]. אבל זה פתרון למקרים מסוימים בלבד, שהשטח הנדרש להם הוא קטן [עד חמשה מטרים בלבד], לעומת זאת ברוב המקומות יש צורך להקיף שטח גדול עם הרבה צורות הפתח ארוכות, ונשאלת השאלה הרי אי אפשר לעשות עירוב בבקעה.

בכמה זמן ובאיזה אופן האוהלים נחשבים דיורים

והנה יש לדון אולי המצב שאנשים מתגוררים בשטח אינו נחשב בקעה, כי כעת זה מקום הישוב שלהם. הרי בהגדרת מהי בקעה, כתבו הפוסקים והובא במשנ"ב דהיינו מקום שאין בו דיורים, אבל במקום שיש דיורים אפשר להקיף בצורות הפתח. אבל כתב החזו"א (שם) שדיורים עראיים כגון שיירא חנתה בדרך לשבת, אינם נחשבים דיורים, כדמוכח מתוס'

עירובים חדשים בתוך רצועת עזה

בשבוע שעבר היו שהתלוצצו קצת ואמרו לצוות מוקד העירוב בהלצה, שיתחיל לעשות עירובים בעזה. אבל לא עבר זמן רב וההלצה הזו התרחשה בפועל. ביום שלישי פנו למוקד העירוב שהחייילים בעזה מבקשים שישלחו להם חוטי עירוב, כיון שבשבוע זה הם מתחילים להתמקם בכמה מקומות בתוך הרצועה, ונראה להם שזה יהיה מקום שישימש את הקבוצה למשך תקופה, ואפשר לעשות לו עירוב. כמובן שהם יצטרכו גם לצאת בשבת מהמקום הזה לצורך משימות, ולציאות אלו לא ישיק לעשות עירוב, אבל למקום שבו הם שוהים בהפוגה, אפשר לעשות עירוב להתיר את הטלטול. ובפרט שיש להבדיל בין הטלטול במשימות שמוגדרות פיקוח נפש, לבין הטלטול כאן בתוך המקום שמטלטלים צרכים אישיים שאינם פיקוח נפש, ולכן עשיית העירוב היא מצוה חשובה.

ומה שכתוב במשנה בעירובין (סוף פרק א', דף יז.) ארבעה דברים פטור במחנה, ואחד מהם עירובי חצרות, [והבאנו לעיל שאע"פ שמלחמה זו אינה ע"פ סנהדרין, מ"מ דעת המשנ"ב (סי' שס"ו ס"א בה"ל ד"ה או מחנה) שזה לא רק במלחמת מצוה, אלא גם במלחמת הרשות, וכל שכן בענין של התגוננות מאויבים שצרו על יישובים של יהודים (שגם לדעת החזו"א נכלל בדין זה), ואפילו בחזרתן מן המלחמה]. אך כל זה נאמר רק לגבי השותפות ביניהם בפת עירוב, שאינם צריכים להניח פת, אבל לגבי המחיצות מבואר שם שצריכים שיהיה היקף מחיצות כשר.

החוט שביקשו החיילים לא היה מוכר לנו בתחום העירובים, ובאמת לא כל חוט מוצלח למשימה זו, כיון שרוב החוטים אינם עומדים בצורה מתוחה, כאשר מדובר באורך של

אברכים שנקראו לתקן עמודי עירוב בשטחי כסים

עשרות מטרים, [האורך המקובל בצורת הפתח הרגילה הוא כ-30-40 מטרים, וזה הרבה מאוד שהחוט יהיה מתוח, ואפילו תכל חזק אינו מחייב שאפשר למתוח אותו, כפי שמצוי בחבלי הכביסה שלמרות שמתוחים אותם חזק בכל זאת הם שוקעים כאשר הם ארוכים]. מוקד העירוב המליץ להם להשתמש בחוטי הדיק המקצועיים שמוצרים במיוחד עבור העירוב, ושלח להם גלילי חוטים באורך קילומטר. עם זאת קיבלנו עידכונים שהיו עוד מקומות בעזה שעשו עירוב לקראת השבת האחרונה, ולמרות שאין זה קשור לפעילות של מוקד העירוב, אנו שמחים שיהודים באשר הם נמצאים, מקיימים מצוות ויודעים גם להשתדל בעשיית עירוב שבת.

מתי הסלעים שמחזיקים את העמוד פוסלים אותו

נציין כאן עוד שאלה ששאלו עליה, שיש בה תועלת להרבה אנשים שעושים לבד עירובים לעצמם, כאשר באים להעמיד עמוד באמצע השטח, ואין אפשרות לחבר אותו לדבר קיים, וכן אין את האמצעים לחפור לעומק הרצוי, בפרט באדמה קשה או שיש בה אבנים, ולכן הפתרון המצוי שמניחים סביב לעמוד סלעים גדולים שיחזיקו את העמוד. וכאן שאל השואל האם אין בעיה שמצמידים לעמוד סלעים, ואם תלוי באיזה גודל הסלעים, או העמוד. והנה כמו בכל שאלה בעירובין הדין כרוך בכמה הלכות. א. מצד גובה העמוד, ודאי שצריך שיהיה גובה י' טפחים חלל מעל הסלעים, כי הסלעים נחשבים כקרקע גבוהה, וצריך שבעמוד יהיה גובה י' מעל הקרקע. וההגדרה ההלכתית ביחס לסלעים שהם נחשבים דבר קבוע, בין באופן שהם אמורים לעמוד לתקופה, וגם באופן שמעמידים אותם לשבת אחת מדין אבנים ועפר, כן ידוע מרבני העירובים ואכמ"ל. דין זה נוגע בין באופן שהעמוד קצר, ובין באופן שהעמוד ארוך אלא שחלק ממנו קבור בסלעים, אם לא נשאר גובה י' בעמוד שמגולה מעל הסלע, וכן מהסלע עד החוט.

ב. מדין מחיצה תלויה, כתב החזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח) שה"ה עמוד שעומד על מדרגה גבוהה ג' טפחים מהקרקע [ואין עליה רוחב ד' כשיעור קרקע

לעמוד, ועדיין לא היה נראה שינוי. אבל התרחקנו קצת לכיוון העמוד הבא ומשם הסתכלנו, ואז היה נראה בבירור שהחוט זז לצד בצורה משמעותית. איננו יודעים להגדיר את רמת הבעיה, אבל לא השארנו את הדבר כך, ומיד הוצאנו את הכלים והורדנו את החוט, והחזרנו אותו בצורה ישרה. לאחר שהחזרנו את החוט ראינו שבאמת יש פער משמעותי בין הקו הישר שבו החוט החדש נמצא כעת. לבין מה שהוא היה תפוס מקודם, [בשיעור שהסטייה היתה ודאי יוצאת מחוץ לבין העמודים].

מדבר זה למדנו להקפיד יותר שהחוט לא יתפס בדברים אחרים, וגם כשבמבט מהיר לא רואים את השינוי, צריך ללכת ולעמוד בזווית הנכונה [שהיא קו החוט], כדי לראות אם אכן אין שינוי הפוסל את העירוב.

עירוב הצרות בבנין שיש שתי אולמות

מתוך השאלות שהגיעו למענה הטלפוני, הגיעה שאלה שנוגעת לספק שהסתפקנו לעיל ולא היה לנו נפק"מ פשוטה, אך כעת הספק הזה היה הלכה למעשה. משפחה שהתארכה לשבת שבע ברכות בבנין של ישיבה בבני ברק ברוחו עזרא, וכשהגיעו הם ראו שבאותה קומה יש שתי אולמות מחולקים, ובאולם השני יש עוד משפחה שגם היא נמצאת לשבת של שמחה, כן ירבו. אבל היות והם משפחה שמקפידה לא להסתמך על העירוב השכונתי, [מחמת השיטות שיש לרחובות בזמנינו דין רשות הרבים ואי אפשר לערב אותם ללא שיערים הננעלים, וכמו שכתב המש"ב (סי שמה"ה ס"ק כ"ג, וסי"ט ס"ד ס"ב בבה"ל)] שאין למחות ביד המקילים אבל בעל נפש יחמיר בזה], הרי כדי לטלטל בתוך קומת האולם הם צריכים לעשות עירוב צרות בין שתי בעלי השמחות, כיון שהם כמו שתי דירות של שני אנשים. ואם לא עירבו מערב שבת, כעת בשבת עצמה אסור להם להוציא חפץ אל האולם השני, וגם לא אל הפרוזדורים והלובי המשמש לשתי האולמות, וכן למטבח המשמש לשתיהם.

ואע"פ שכל אנשי השמחות הם רק אורחים זמניים לשבת אחת, ואורח שנמצא פחות משלושים יום אינו אוסר(שו"ע סי' ש"ע סעיף ח). כבר כתב הרמ"א שדין זה מתיר רק כשיש בעה"ב קבוע באותו מקום, שאז האורחים נטפלים לדייר הקבוע [אף אם הוא אינו המארח או המשכיר של האורח], אבל אם כולם אורחים ואין בעה"ב קבוע לא שייך שיהיו טפלים, וכולם אוסרים מיד.

בחורי הישיבה נחשב שקביעותם בישיבה לעירוב ולהנוכח

האברך סיפר שהם התחבטו מה לעשות, עד שעלה רעיון שאולי הם פטורים מעירוב, כיון שבאותו בנין בקומות העליונות יש גם ישיבה גדולה, עם פנימיה וחדר אוכל, והרי בני הישיבה נמצאים למשך יותר משלושים יום, אי"כ הם כבעל הבית קבוע, [וכאמור אין צורך במי משכיר, אלא כל דייר שנמצא יותר מל' יום, האורחים בטלים אלין], ואי"כ אנשי השמחות אינם צריכים לערב ביניהם, ומותרים לטלטל בכל הבנין, כעת יש לדון האם הבחורים בישיבה נחשבים קבועים לי, כיון שהמציאות בזמנינו שאינם נמצאים שלושים ברצף, כיון שנוסעים כל שבת רביעית לבית הוריהם, או שמא עיקר קביעותם הוא בישיבה כל חודשי הזמן, ומה שיוצאים לשבת וחוזרים, אינו משנה את קביעותם. וכך הסכימו הרבנים.

בימים אלו אנו נמצאים בחדש כסלו, וכידוע דנו הפוסקים לגבי בני ספרד שנוהגים כשיטה שהמהדרין מן המהדרין הוא שראש המשפחה מדליק לבדו כמנין הימים, והאחרים יוצאים בהדלקתו, ואף אם הם לא נמצאים באותה שעה, הם טפלים אליו כי הם בני הבית. ולענין בחורי ישיבות גדולות שנמצאים כל החודש בישיבה, נוהגים הרבה מבני ספרד שנפטרים בהדלקת אביהם בביתו, ואינם מדליקים בישיבה. ויש לעיין האם ההגדרה היא שהם נקראים בני הבית, או שגם אם הם בני הישיבה יכולים להיפטר בהדלקת אביהם.

פתיחת מחזורים של שיעורים בירושלים ובבית שמש

בשבוע זה המשכנו בפתיחת מחזורים נוספים של שיעורי העירובין, עשרות אברכים התקבצו לרכוש את ידיעת ההלכות. ומי שעדיין לא הצטרף, יכול כעת להצטרף. השיעור הראשון עוסק במבוא להלכות עירוב, מדוע יש בלימוד הזה תועלת אישית, הרי אני לא הולך להיות אחראי על העירוב. דוגמאות רבות שאנו נמנע מעצמינו חילול שבת, וכן נדע להגדיר לבני משפחותינו על איזה עירוב אפשר לסמוך, ועל איזה לא ניתן לסמוך.

כמו כן בארנו את הנושא האם יש רשות הרבים בזמן הזה ברחובות הערים שלנו, והאם יש הבדל בין עיר לעיר אחרת. בעיר אלעד עובדים בשבועות להתקין גדר חדשה מסביב לעיר, אחרי שהגדר הקודמת נהרסה לפני כמה שנים. תיקון הגדר התחיל עוד לפני פרוץ המלחמה, ולא רק מחשש למחבלים ח"ו, אלא בשביל להדר את העירוב, ובפרט לבני ספרד המטרה היא שלא יהיה בעיר דין רשות הרבים.

לאור הביקוש שהגיע מעוד ערים, שהאברכים רוצים להשתתף במסגרת השיעורים, מתגבשת קבוצה חדשה בעיר בית שמש, באזור השכונות החדשות רמה ג' וד'. כמו כן תושבי ביתר הקרובים למקום זה, יוכלו להצטרף למסגרת זו. לפרטים ולהרשמה ניתן לפנות לנציג במקום העירוב.

[שהוא מקור האיסור של בקעה]. ולפ"ז כיון שהדיורים של החיילים בשטח הוא זמני מאוד, אינם כמקום דיורים אלא כבקעה, ואינם יכולים לעשות עירוב ע"י צוה"פ, בלי רוב מחיצות. וכן שמענו בשם הגר"מ רוזנר שליט"א שאמר שאין טעם לעשות עירוב בחלק ממקרים אלו, כי אינו מועיל. ויש לעיין ממותי נחשבים דיורים קבועים, האם כשהוא שבו או חודש, והאם זה תלוי בצורת המבנה אם הוא אוהל, או קראון נייד, ומה הדין במיגונית שהיא חדר מבטון כבית של קבע שאינו מיטלטל סתם אך לא עתיד להישאר לאורך זמן.

ויש אומרים שיש לחלק בין שיירא שחנתה בדרך באופן שמדובר בתוס', לבין המקרים הנזכרים כאן, על פי מש"כ הביאור הלכה (רס"י שס"ד ד"ה אבל) לגבי עירוב בפת, שכתב השו"ע ששיירא שחנתה בדרך אינה צריכה לעשות עירוב בפת [אלא רק מחיצות כשרות], ומחנה שחנה במדבר צריכים לעשות עירוב, ובתחילה הביא בשם המגיד משנה שהחילוק הוא שבמחנה חונים ימים רבים, ובשיירא חונים רק ליום אחד לשבת. אבל הבה"ל דחה את החילוק הזה, וכתב שהחילוק הוא במטרת עציירתם, ששיירא עוצרים תוך כדי מסע הדרך, ולא עמדו אלא כדי לפוש או מסיבה אחרת, לכן תנייתם עראי. משא"כ מחנה אינו חייל שהולך במקום למקום, אלא חונה בימות הקיץ על פני השדה במקום מסוים, וקמ"ל שאפילו שחונים באוהלים של ארעי ג"כ בכלל בתים הם, ושייך בהם את התקנה שלא יטלטלו מאוהל לאוהל בלי להשתתף בעירוב.

לפ"ז אפשר לומר גם לענין הגדרת מקום דיורים שאינו נחשב בקעה, שאם הם חונים במקום לצורך חנייה במקום הזה זוקא, ואינם נמצאים במסע עם עציירה זמנית, אלא זה מקום היעד שלהם, הם נחשבים כבתים וכדיורים, ואפילו אם הם יושבים באוהלים, וכל שכן אם יש להם מבנה ממש.

על פי חילוק זה היה נידון בעבר האם להתיר מקום של מתנחלים שהשתכנו בשטח על דעת להביא לשם קראוון, אך כעת הם נמצאים באוהל ובטנדר, ולא במבנה, האם נחשבים דיורים לענין זה שלא ייחשבו בקעה. [ושם זה יותר מובן, כיון שדעתם להשתקע שם אם לא יסלקו אותם]. ועוד הסתפקנו בזה לגבי ארגון של יתומים שעשה שבת בעמוקה, והביאו קראוילות [קראוון בנגררת של רכב], והיו צריכים לעשות עירוב מסביב, ואין שם בית אחר, האם גם בזה נאמר שאפילו שבאים רק ליום אחד, מ"מ אינם הולכי דרכים שעצרו לפוש, אלא הגיעו במיוחד בשביל להיות במקום הזה, וייחשבו דיורים. וצ"ע אם אפשר להכריע להתיר ע"פ סברא זו, ואם כל שלושת המקרים מותרים או שיש לחלק ביניהם.

הוט שנתפס בחוט אחר וסטה לצד

בשבוע זה עברנו לבדוק עירוב גדול באחת הערים בארץ, על מנת להציע מה אפשר לשפר בו. חלק מהסיוור היה תוך כדי נסיעה, וכשהיה מקום שדורש עיון יצאנו אל השטח. באחד מגבולות העירוב היה עמוד עם שני חוטים, חוט אחד ישן מחוט ברזל מלופף, שהיה קשור לצד לעמוד ישן, וחוט אחר חוט דיג חדש שהלך אל העמוד החדש שהיה בכיוון קצת שונה. בתוך כדי נסיעה שמנו לב שהחוט החדש נכרך קצת על חוט הברזל הישן, והדבר עורר שאלה הלכתית, האם יש בעיה שחוט העירוב נכרך על חוט אחר, שממילא אינו ישר ממש.

החוט השמאלי תפוס בחוט הברזל הישן

בדין זה קשה לתת גדרים ברורים, כיון שרבני העירובים נוקטים להלכה ברורה, שאם החוט נתפס באיזה ברזל או כבל חשמל שנמצא בדרכו, והוא סוטה ומשנה זווית ואינו בקו ישר מתחילתו לסופו, הוא פסול מעיקר הדין ממש. ואם הוא רק נוגע ואינו משנה זווית, הוא כשר. ועדיין יש לדון איזה רמה של שינוי זווית פוסלת, ויש אומרים שההגדרה היא שיעור שנראה לעין בצורה פשוטה ולא מעמיקה, [כמובן המודד הוא כאשר מסתכלים מרחוק מעט ובזווית הנכונה, ולא בראיה מהצד שאינו נותן הבחנה נכונה].

במקרה שהחוט נכרך סביב על חוט אחר, כגון הדבר מצוי כשיש חוט רפוי או מזוגז, ומוסיפים מעליו חוט טוב, והוא נתפס בחוט השוקע תחתיו. גם זה תלוי בהגדרה הנ"ל, אם שניהם קרובים זה לזה ואין בו שינוי זווית אלא רק קצת סלסול, יש אופנים שאפשר להכשירו מעיקר הדין [והמהדרים יקפידו גם על זה], ויש מקרה שחוט אחד מושך לצד וגורם לחוט העיקרי לסטות לצד, ואין להכשירו.

החוט מושך את חוט הרוקח מוחט הברזל

במקרה זה היה נראה שהחוט הישן אינו גורם לו שינוי משמעותי, אבל אחד מהמשתתפים טען שצריך לרדת לראות מקרוב. יצאנו וניגשנו

1000 אברכים כבר יודעים, ואתה עדיין לא? הצטרף לסידרת השיעורים שמתחילים השבוע!

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- AB83320@GMAIL.COM